

## Прелаз ризика и трошкова

### Проблем

- скривљена пропаст робе – сноси кривац
- нескривљена пропаст? – кривица 3. лица (нпр. превозиоца), виша сила, случај

### Законско уређивање

- прелаз својине (предаја робе) у непосредној предаји
- посредна предаја робе (путем 3. лица; нпр. складиштара, превозиоца) – 1) закључењем уговора кад купац зна 3. лице које држи робу; 2) предајом преносиве робне исправе (нпр. коносман); или 3) непреносива исправа – кад купац узме од 3. лица

### Сношење трошкова

- начело – прелазак кад и ризик
- свака страна сноси трошкове својих радњи

### Диспозитивност законског режима преласка ризика и трошкова

### Уговорно уређивање – транспортне клаузуле

- појам – уобичајени изрази...
- делови – скраћеница и географско место
- природа – уговорна (не нормативна)
- правни извори
  - 1) домаћи – ЗОО и ОУ 1954
  - 2) међународни - а) Правила МТК (*Incoterms*) 2020 б) Америчке спољнотрг. дефиниције 1919, в) Варшавско-оксфордска правила 1932 г) *Combiterms* 1969
- диспозитивност правила и уговорна примена

### Радње током испоруке

- домаћа трговина – 1) припрема робе 2) довоз 3) предаја превозиоцу (закључење уговора и утовар) 4) превоз 5) предаја примаоцу (истовар) 6) одвоз
- спољна трговина – 1) царинске формалности (нпр. царински преглед, дозвола увоза или извоза) 2) плаћање царине
- могуће радње – 1) осигурање робе 2) паковање 3) прибављање дозволе за увоз или извоз и др.

### Систематизација клаузула по Инкотермс-у 2020 (прве 1936): раст обавеза продавца

### Врсте по Инкотермсу

Према грани саобраћаја: 1) клаузуле у свим гранама превоза 2) клаузуле само у воденом превозу

Према месту преласка ризика: 1) клаузуле „Е“ 2) клаузуле „F“ (отпремна продаја) 3) клаузуле „С“ (отпремна продаја) 4) клаузуле „D“ (дистанц. пр.)

### Клаузуле у свим гранама

- 1) слободно фабрика (*ex work; EXW*) – место продавца – све на купцу
- 2) слободно превозник (*free carrier; FCR*) – место утовара – к-ц уговара превоз, али:
  - а) предаја утоваром у просторијама продавца, или
  - б) ван просторија п-ца – п-ц довози до места утовара, а остало купац
- 3) превоз плаћен до (*carriage paid to; CPT*) - место одредишта – 1) п-ц уговара и плаћа превоз 2) купац сноси ризик од места утовара (као *CFR* у воденом превозу)
- 4) превоз и осигурање плаћени до (*carriage & insurance paid to; CIP*) – као CPT + трошкови осигурања на продавцу (као *CIF*)
- 5) испоручено у месту (*delivery at place; DAP*) – означено одредиште - продавац уговора превоз до одредишта без истовара
- 6) испоручено у месту истоварено (*delivery at place unloaded; DPU*) - п-ц уговара превоз до одредишта уз истовар
- 7) испоручено са плаћеним дажбинама (*delivery duty paid; DDP*) – место опредељења – п-ц предаје са плаћеном увозном царином, без истовара

### Клаузуле у воденом превозу

- 1) слободно уз бок брода (*free along side ship; FAS*) – лука укрцаја – 1) купац уговора превоз и одређује луку и место укрцаја (нпр. док) 2) продавац предаје робу уз бок брода
- 2) слободно на брод (*free on board; FOB*) – лука укрцаја – 1) као ФАС + продавац укрцава робу и плаћа извозну царину 2) FOB “сложено” – продавац и слаже робу у броду

3) трошкови, осигурање и возарина (*costs, insurance & freight; CIF*) – место опредељења – 1) прод-ц уговара превоз и плаћа возарину и осигур. 2) купац сноси ризик од укрцаја и током превоза 3) ЦИФ “искрцано” (*landed*) – као ЦИФ + п-ц искрцава

4) трошкови и возарина (*costs & freight; CFR*) – место опредељења – као ЦИФ, без осигурања, али п-ц обавештава купца о терету и броду

**Прелаз ризика по Бечкој конвенц. о продаји**

Две ситуације: 1) обична продаја 2) дистанциона продаја (превоз)

Обична продаја – 1) преузимањем робе или 2) падањем купца у доцњу са преузимањем робе (као у ЗОО)

Дистанциона продаја –

1) уговор закључен пре превоза – предајом превозиоцу (као у ЗОО-у)

2) уговор закључен током превоза („путујућа роба“; нема у ЗОО)

а) закључењем уговора о продаји

б) изузетно – предајом превозиоцу који је **издао превозне исправе** према околностима случаја, осим ако је **продавац знао** за губитак или оштећење

**Уобичајене клаузуле уговора о продаји робе**

1) означање уговорних страна (посл. име, адреса, мат. бр. и заступник)

2) место и време закључења

3) опис робе – врста, количина и квалитет

4) цена – по потреби јединична и укупна; ако је променљива – критеријум промене

5) паковање, ако је потребно (опис, ко га прибавља, ко га плаћа)

6) место, време и начин испоруке

7) утврђивање колич. и квалитета (преглед)

8) приговарање

9) обезбеђење (нпр. уговорна казна, камата)

10) место, време и начин плаћања цене

11) прелаз ризика и трошкова (ако није уређен у члану о испоруци)

12) завршне одредбе – а) меродавно право (нпр. ЗОО, ОУ, страно право у спољ. трг.), б) ступање на снагу (кад га потпишу уговорници), в) надлежност суда (арбитраже), г) број примерака уговора